

Posudek bakalářské práce Assemgul Jexembayeva

Adaptace kazašských studentů v České republice

FHS UK, Praha červen 2010

Soudobá česká společnost je vůči cizincům poměrně tolerantní, i když je nutno přiznat, že nepřátelské chování přetrvává leckde a dlouho. Navzdory této toleranci příchozí člověk se vždy ocitá ve specifické situaci: je postaven do nové společnosti jako cizinec. Cizinec není hostem. Přichází tam, kde nikoho nezná, nikdo ho nevíta, nikým není brán na vědomí, je pouze chladně tolerován. Aby dosáhl uplatnění, musí se o to sám zasloužit svou přizpůsobivostí. O této adaptaci pojednává bakalářská práce Assemgul Jexembayevové, studentky pocházející z Kazachstánu, která si adaptaci v České republice sama před několika lety prožila.

Co se týče rozsahu, práce má 60 stran. Teoretické uvedení je poměrně stručné - pouze 13 stran. Výzkum a jeho analýza je naproti tomu rozsáhlá, je na zbylých 40 stranách. Rozsah použité literatury je přiměřený - 13 knih, z toho dvě cizojazyčné, ostatní jsou internetové zdroje, slovníky, bakalářské práce a učebnice.

V teoretické části se autorka zabývá hlavně problematikou adaptace na cizí kulturu, k čemuž využívá poznatky Berryho a zmiňuje se o kulturním šoku z psychologického hlediska. Kromě toho uvádí typologii kultur podle holandského badatele G. Hofstedeho. Ten stanovil několik oblastí, pomocí nichž může být rozdíl mezi jednotlivými kulturami měřitelný. Autorka z této Hofstedeho teorie využívá jen tři oblasti, a to: Vzdálenost moci; Kolektivismus versus individualismus; Feminita versus maskulinita, neboť právě v těchto třech je v kultuře kazašské a české patrný výrazný rozdíl. Hofstedeho typologie kultur se stala pro další práci základem, neboť autorka se pokusila zjistit, zda její vlastní zjištění bude s teorií v korelaci.

Výzkum měl podobu kvalitativního zkoumání a byl proveden s deseti respondentkami, studentkami kazašského původu studujícími v posledních ročnících vysokých škol v ČR: z toho tři studentky FHS UK, sedm studentek VŠE. Podobné téma bylo coby bakalářská práce zpracováno na FHS již několikrát (v některých figurovala Assemgul jako respondentka), proto je v rámci této práce i pokus o porovnání výsledků těchto prací.

K výzkumu si autorka stanovila okruhy otázek, z jejichž odpovědí analyzovala proces adaptace respondentek. Zkoumané okruhy jsou trojího druhu: zaprvé zkoumá adaptaci z hlediska osobní připravenosti a osobních předpokladů v předpříjezdovém období a první dojmy v popříjezdovém období, za druhé se věnuje srovnávání kultur, v nichž uplatňuje Hofstedeho aspekty. Za třetí se jedná o otázky strategie do budoucna.

Výzkum umožnil vhléd do prostředí, v němž se může zrodit xenofobie, ale také xenofilie. Čtenáři se zde naskytá příležitost vidět, jak poznání cizího ovlivňuje poznání sebe sama, které do té doby bývá nevědomé a nerozvinuté. Zatímco první téma (předpoklady k adaptaci) je zpracováno vcelku obyčejně, o následujících tématech (reflexe života v ČR a reflexe života v Kazachstánu) lze říct, že autorka předvedla umění interview. Podle jejích vlastních slov totiž sehrála pozitivní roli její osobní zkušenost s adaptací, díky níž věděla, jak se ptát, a velmi dobře rozuměla výpovědím. Způsobem dotazování nechala ve výpovědích vyznít, někdy až vyhroceně, rozdíly mezi dvěma zeměmi (např. ve výpovědích o rusofobii Čechů, o jejich nezájmu vůči Kazachům, bezohlednosti, nekonvenčnosti v životním stylu a jiných výstřednostech). Vyjevily se kulturní rozdíly v Hofstedeho smyslu, následně se projevila i ochota či neochota respondentek těmto jinakostem porozumět a přijmout je. Potvrdil se též předpoklad, že česká společnost je více individualistická oproti kazašské, jež je kolektivistická; že česká společnost má menší vzdálenost moci oproti kazašské společnosti. Předpokládaný rozdíl feminita-maskulinita (Hofstede podle autorky říká, že česká společnost je více maskulinní než kazašská) nebyl výzkumem potvrzen, naopak jsou náznaky, že je tomu naopak.

V průběhu analýzy se skupina respondentek podle výpovědí rozpadla na dvě části: výpovědi těch, které doma v Kazachstánu prošly školní výchovou v jazyce kazašském, ukazovaly příklon k patriotismu, tudíž nižší porozumění a větší despekt ke kultuře české. A naopak ty, které základní vzdělání absolvovaly v ruštině, jež jim dala více pocítit živel multikulturního prostředí, projevíly větší vstřícnost vůči české kultuře. Tento poznatek jistě přidává výzkumu na zajímavosti.

Hodnocení: pokus o porovnání s ostatními bakalářskými pracemi není dotažen do konce, což je škoda, protože výsledek komparace by měl svou cenu. Je porovnána pouze jedna, v níž navíc není dostatečně přesně řečeno, o č v ní šlo (důležité zjištění Kateřiny Bláhové je, že adaptace studentů je přímo závislá na faktoru úrovně znalosti nově přijatého jazyka). Třetí oblast kulturní typologie podle Hofstedeho byla ve výzkumu poněkud zanedbána a v závěrečné kapitole o ni je jen nejasná zmínka. Teoretické uvedení do problematiky je na poměry závěrečné bakalářské práce chudé. Naopak kladně hodnotím výzkum, jehož výsledek není zanedbatelný, neboť předvádí, jak interference kultur může vést k vyhroceným stanoviskům nebo problémovým vztahům, nebo naopak může při snaze o porozumění přinášet oboustranné obohacování. Práci hodnotím jako vhodnou k obhajobě a navrhuji hodnotit ji známkou horší dvojka.

Oponent: Eliška Pincová